

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Minister VWS

Deadline:

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Programmadirectie COVID19
Team C

Ontworpen door

5.1.2e

5.1.2e @minvws.nl

nota

(ter beslissing)

Reactie op GR advies 'Ethische en juridische
afwegingen COVID-19-vaccinatie'

Datum

2 maart 2021

Kenmerk

Zaaknummer

Paraaf directeur

Paraaf DGV

1 Aanleiding voor deze nota

- U heeft de commissie ethiek en recht van de Gezondheidsraad (GR) gevraagd een afwegingskader op te stellen voor de ethische dilemma's en juridische vragen die zich kunnen voordoen bij de COVID-19-vaccinatie. Specifiek heeft u de commissie gevraagd om in te gaan op de vraag in hoeverre de overheid mensen mag stimuleren om zich te laten vaccineren.
- Op 4 februari 2021 is het rapport 'Ethische en juridische afwegingen COVID-19-vaccinatie' gepubliceerd. In het eerste deel van dit advies beschrijft de GR aan de hand van een 'interventieladder' welke categorieën beleidsinterventies er mogelijk zijn om deelname aan het vaccinatieprogramma tegen COVID-19 te stimuleren. In het tweede deel geeft de GR een afwegingskader voor de inzet van vaccinatiebewijzen door private partijen.
- Tijdens het debat van 4 februari jl., over de ontwikkelingen rondom het coronavirus, heeft u aangegeven binnen een maand met een kabinetsstandpunt te komen naar aanleiding van het GR-advies.
- Vrijdag 19 februari jl. heeft u al een standpunt ingenomen over het onderwerp vaccinatiebewijzen, op basis van een eerdere nota (kenmerk: 1836520-219104-PDC19, zie bijlage 1). De hoofdlijn uit de nota voor het kabinetsstandpunt over vaccinatiebewijzen ligt maandag 1 en donderdag 4 maart voor in de ACC en vrijdag 5 maart in de MCC. Essentie van het standpunt is dat, zolang niet duidelijk is of vaccinatie bijdraagt aan vermindering van virustransmissie, inzet van het instrument vaccinatiebewijs niet wordt nagestreefd. Voor burgers wordt wél geregeld dat zij over een bewijs van vaccinatie kunnen beschikken ten behoeve van internationaal reisverkeer. Deze lijn wordt momenteel, in overleg met andere departementen en stakeholders uit het veld, juridisch en praktisch uitgewerkt.

- De huidige nota bevat een voorstel voor de reactie op het eerste gedeelte van het GR-advies, waarin verschillende beleidsinterventies worden benoemd om deelname aan het vaccinatieprogramma tegen COVID-19 te stimuleren.

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Programmadirectie COVID19
Team C

2 Beslispunten, advies en mogelijk alternatief

Kenmerk

Met betrekking tot beleidsinterventies rondom COVID-19-vaccinatie vragen wij uw akkoord op de volgende hoofdlijn, waarin u reageert op het advies van de Gezondheidsraad:

- Het is van groot collectief belang om deelname aan het vaccinatieprogramma te stimuleren. Het blijft echter te allen tijde een vrije keuze voor mensen om zich te laten vaccineren. Er is geen wettelijke grondslag in de Wpg om iemand onder *dwang* te vaccineren.
- Vanuit de overheid wordt ook aangestuurd op het voorkomen van *drang* bij de vaccinatiecampagne. Hiervan is sprake wanneer de beslissingsruimte van iemand wordt ingeperkt of zodanig wordt beïnvloed dat diegene feitelijk minder keuzevrijheid heeft.
- In de huidige vaccinatiecampagne wordt gebruik gemaakt van milde vormen van gedragsbeïnvloeding die de keuzevrijheid van mensen niet beperken. Er wordt met name gebruik gemaakt van *overreding*, *advisering* en *lichte nudges* om deelname aan het COVID-19-vaccinatieprogramma te stimuleren, door het belang van vaccineren te benadrukken.
- In de publiekcommunicatie rondom vaccinatie wordt vooral ingezet op het geven van transparante, toegankelijke en begrijpelijke informatie over de beschikbare vaccins. Daarbij gaat het bijvoorbeeld over de ontwikkeling, veiligheid en effectiviteit van de vaccins.
- Mocht het kabinet bij een hoge infectiedruk en eventueel lage vaccinatiegraad in de toekomst wel reden zien om meer dringende interventies te overwegen om de samenleving te beschermen tegen het coronavirus, dan biedt het afwegingskader van de Gezondheidsraad hier bruikbare handvatten voor.

Indien u hiermee akkoord gaat, zal deze lijn verder worden uitgewerkt in de stand van zakenbrief van 8 maart a.s. Ook het standpunt ten aanzien van vaccinatiebewijzen wordt in deze brief uitgewerkt.

3 Samenvatting en conclusies

- Op 4 februari 2021 is het Gezondheidsraadrapport 'Ethische en juridische afwegingen COVID-19-vaccinatie' gepubliceerd. Hierin worden onder meer verschillende categorieën beleidsinterventies beschreven die mogelijk zijn op het continuüm van niet ingrijpen in de keuzevrijheid tot drang en dwang, om deelname aan het vaccinatieprogramma tegen COVID-19 te stimuleren.
- In het adviesrapport wordt benadrukt dat het collectieve belang van bescherming van de volksgezondheid steeds afgezet moet worden tegen de mate waarin de beleidsinterventie ingrijpt op individuele rechten en belangen. De overheid heeft immers de verantwoordelijkheid om met beleidsinterventies de volksgezondheid te bevorderen, maar moet tegelijkertijd de individuele rechten en belangen van burgers respecteren. De GR geeft aan dat het toepassen van drang niet per definitie onaanvaardbaar is, maar dat er een rechtvaardiging voor moet bestaan.

- Aan de hand van een 'interventieladder' worden in het rapport verschillende categorieën beleidsinterventies beschreven, die deelname aan het vaccinatieprogramma tegen COVID-19 zouden kunnen stimuleren (zie bijlage 2). Deze interventies bevinden zich op een schaal van 'geen enkele keuzevrijheid' tot 'complete keuzevrijheid'. Aan de ene kant van het spectrum staan dwang en drang (geen tot weinig keuzevrijheid), aan de andere kant staan milde vormen van gedragsbeïnvloeding, zoals nudging, adviseren en overreden. De ondergrens van drang is echter moeilijk objectief vast te stellen. In de praktijk kan het lastig zijn om verschil te maken tussen lichte vormen van drang en 'harde nudges'.
- Het voorstel is om in uw reactie (per stand van zakenbrief 9 maart a.s.) in te gaan op de beleidsinterventies die u momenteel inzet om deelname aan het vaccinatieprogramma tegen COVID-19 te stimuleren, waarbij u benadrukt dat daarbij geen sprake is van dwang en/of drang.

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie COVID19
Team C

Kenmerk

4 Draagvlak politiek

- Het feit dat niet iedereen zich wil laten vaccineren tegen het nieuwe coronavirus, roept nieuwe ethische dilemma's en juridische vragen op. Er kan een spanningsveld ontstaan tussen de verantwoordelijkheid van de overheid voor de bescherming van de volksgezondheid en de toegang tot zorg enerzijds, en het recht van individuele mensen om zelf te bepalen of zij gevaccineerd worden of niet.
- Naar aanleiding van de aangenomen motie van het lid Segers (Vergaderjaar 2020-2021 25 295, nr.732) heeft u zich laten adviseren door de Gezondheidsraad over een ethisch afwegingskader voor de vaccinatiestrategie van coronavaccins.
- Het kabinet heeft zich recent uitgesproken over de inzet van testbewijzen. De discussie over de inzet van vaccinatiebewijzen is net gestart. Eerder heeft het kabinet aangegeven mensen geen (in)directe vaccinatieplicht te willen opleggen. Dit is mede gebaseerd op de aangenomen moties van het lid Azarkan, die inhoudt dat er nu en in de toekomst geen sprake mag zijn van een directe of indirecte coronavaccinatieplicht (TK vergaderjaar 2020-2021, 25 295, nr. 676) en de motie van het lid Wilders (TK, vergaderjaar 2020-2021, 25 295, nr. 720) over het uitsluiten van een directe of indirecte vaccinatieplicht, evenals dwang- of drangmaatregelen.

5 Draagvlak maatschappelijk en eenduidige communicatie

- Er wordt gezocht naar manieren om de samenleving te heropenen. De sociale, maatschappelijke en economische gevolgen van de coronamaatregelen wegen steeds zwaarder.
- Tegelijkertijd neemt het aantal besmettingen met het coronavirus in ons land toe. Het beleid van de overheid is er daarom op gericht dat zoveel mogelijk mensen zich laten vaccineren tegen COVID-19.
- De overheid heeft de verantwoordelijkheid om de grondrechten, van en tussen burgers onderling (private partijen), te beschermen. Bij het toepassen van beleidsinterventies om vaccinatie te stimuleren moet telkens zicht zijn op zowel het individuele belang alsook het collectieve volksgezondheidsbelang.
- Transparantie over de inhoud van beleidsinterventies rondom COVID-19-vaccinatie (waaronder de publiekscommunicatie) is uiteraard gewenst.

6 Financiële en personele gevolgen

n.v.t.

7 Juridische aspecten haalbaarheid

n.v.t.

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Programmadirectie COVID19
Team C

8 Afstemming (intern, interdepartementaal en met veldpartijen)

Het beleidsstandpunt ten aanzien van vaccinatiebewijzen is besproken in het DOC van 26-2-2021 en het ACC van 1 maart; en staat geagendeerd voor het MCC van 5 maart.

Kenmerk

9 Gevolgen administratieve lasten

n.v.t.

10 Toezeggingen

n.v.t.

11 Fraudetoets

n.v.t.